

การทุจริตเลือกตั้งและการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งท้องถิ่น

โดย สมพล พงษ์พิพัฒน์

ผู้อำนวยการฝ่ายสืบสวนสอบสวนและวินิจัย ๑

การเลือกตั้งท้องถิ่น เป็นกระบวนการในการเลือกสรรผู้ปกครองท้องถิ่น ให้เข้าไปใช้อำนาจปกครองท้องถิ่น เพื่อป้องกันสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน รวมทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ระบบสาธารณสุข โภค ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน หากประชาชนเลือกผู้บริหารท้องถิ่นที่เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีจิตสำนึก มีคุณธรรม และมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น ก็จะทำให้ประชาชนได้รับผลการพัฒนาโดยตรง มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ในทางตรงข้ามหากประชาชนเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถน้อย ขาดคุณธรรม และจิตสำนึกที่ดี เข้าไปปกครองและบริหารท้องถิ่น บุคคลเหล่านี้ก็จะทำทุกวิถีทางเพื่อตนเองและพวกพ้อง แสวงหาประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ไม่พัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงคือ ประชาชนในท้องถิ่นนั่นเอง ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้รับเลือกตั้งก็เนื่องมาจากการทุจริตเลือกตั้ง โดยเฉพาะการซื้อเสียง

ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง เป็นปัญหาที่นับจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในระบบการเลือกตั้งของไทย จนอาจกล่าวได้ว่ากำลังจะกลายเป็นวัฒนธรรมหรือค่านิยมทางการเมืองที่ถูกต้อง ทั้งการเลือกตั้งระดับชาติและการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น นับแต่มีการเลือกตั้งท้องถิ่นระบบใหม่ ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ ภายใต้การควบคุมการเลือกตั้งโดยองค์การอิสระได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ปัญหาและพฤติกรรมเกี่ยวกับการทุจริตการเลือกตั้งก็ยังคงปรากฏให้เห็น และประชาชนในท้องถิ่นที่มีการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น ก็รับรู้รับทราบได้ว่าการทุจริตการเลือกตั้งด้วยวิธีการต่าง ๆ และมีเรื่องร้องเรียนและคัดค้านการเลือกตั้งท้องถิ่นเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก^๑

๑. รูปแบบการทุจริตเลือกตั้ง

รูปแบบการทุจริตเลือกตั้งที่ปรากฏในการเลือกตั้งของไทยทั้งการเลือกตั้งระดับชาติและ การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีหลายรูปแบบ ทั้งที่เกิดจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งและเจ้าพนักงานที่ได้รับแต่งตั้ง

^๑ สมพล พงษ์พิพัฒน์, มาตรการกฎหมายในการควบคุมการทุจริตการเลือกตั้งท้องถิ่น (สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘), หน้า ๔๒.

ให้ปฏิบัติหน้าที่ในวันเลือกตั้งได้แก่ คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและคณะกรรมการ
นับคะแนนเลือกตั้ง ซึ่งสรุปรูปแบบการทุจริตการเลือกตั้งได้ดังนี้

๑. การซื้อเสียงเลือกตั้ง เป็นการหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีให้ เสนอให้เงิน สิ่งของ
หรือสัญญาว่าจะให้เงิน หรือสิ่งของหลังการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว จำนวนเงินที่ใช้ในการซื้อเสียง
เลือกตั้ง จะเพิ่มขึ้นตามสภาวะทางเศรษฐกิจสังคม ปัจจุบันการซื้อเสียงเลือกตั้งได้พัฒนาไปสู่
การควบคุมคะแนนในระดับจุลภาค โดยห้วคะแนนที่รับเงินจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะต้องให้
หลักประกันว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้จ่ายเงินซื้อเสียงเลือกตั้งจะได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง
ในหน่วยเลือกตั้งที่รับผิดชอบเท่าใด การทุจริตการเลือกตั้งด้วยวิธีให้เงินหรือสิ่งของ เป็นเรื่อง
ที่มีการร้องคัดค้านมากที่สุดในการเลือกตั้งทุกระดับของไทย

๒. การซื้อบัตรประจำตัวประชาชนในเขตเลือกตั้ง เป็นการกว้านซื้อบัตร
ประจำตัวประชาชน เพื่อทำลายฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งคู่แข่ง เพราะ
ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่สามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ เนื่องจากไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน
ไปแสดงตนเพื่อใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อีกทั้งบัตรประจำตัวประชาชนอาจถูกนำไปใช้
ในการทุจริตการเลือกตั้งโดยการเวียนเทียนลงคะแนนเลือกตั้ง^๑

๓. การซื้อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง หรือกรรมการนับคะแนนเลือกตั้ง
เพื่ออำนวยความสะดวกในการทุจริตการลงคะแนน และการนับคะแนนเลือกตั้ง เริ่มตั้งแต่
การช่วยตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิลงคะแนนในบัญชีรายชื่อผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง การชี้้นำให้ผู้
ใช้สิทธิเลือกตั้งกากบาทลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง หากคณะกรรมการ
ประจำหน่วยเลือกตั้งร่วมกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง และห้วคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กระทำการ
ทุจริตในการลงคะแนนเลือกตั้งหลายครั้ง หรือลงคะแนนเลือกตั้งแทนผู้ที่ไม่มาลงคะแนน
เลือกตั้งก็สามารถทำได้

๔. การทุจริตในการทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นการที่ผู้ทุจริตร่วมมือ
กับพนักงานทะเบียน โดยการย้ายชื่อบุคคลเข้ามาอยู่ในทะเบียนบ้านก่อนมีการเลือกตั้งไม่น้อย

^๑ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, คู่มือการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๔๔)

กว่าหนึ่งปีนับถึงวันเลือกตั้ง หรือทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้มีชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่า
หนึ่งหน่วยเลือกตั้ง^๑

๕. การหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีหลอกลวงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นการหาเสียง
เลือกตั้งในลักษณะโฆษณาชวนเชื่อว่ามีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ
ชอบช่วยเหลือสังคม หรือกระทำประโยชน์ให้สาธารณชนมาโดยตลอด ซึ่งไม่เป็นความจริง
รวมทั้งการหลอกลวงเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งว่าจบการศึกษาระดับปริญญาโท
หรือปริญญาเอก ทั้งที่อยู่ระหว่างการศึกษา หรือหลอกลวงโดยอ้างว่าเป็นผู้สนับสนุน
งบประมาณ โครงการก่อสร้างในเขตพื้นที่เลือกตั้ง ทั้งที่เป็นการจัดทำโครงการ โดยใช้
งบประมาณแผ่นดิน

๖. การทำลายหรือเก็บป้ายหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งคู่แข่ง ทำให้
ประชาชนไม่พบเห็นป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งและหมายเลขของผู้สมัคร โดยเฉพาะ
ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก และมีใช้บุคคลมีชื่อเสียงในพื้นที่เลือกตั้ง
มาก่อน

๗. การข่มขู่ทำร้ายผู้สมัครหรือผู้ช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่ายตรงข้าม วิธีการ
ดังกล่าวมีทั้งระดับไม่ร้ายแรง เช่นการโทรศัพท์ข่มขู่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งถอนตัว หรือข่มขู่
ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้งดสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส่วนวิธีการที่ร้ายแรงที่ปรากฏเป็นประจำ
ในช่วงที่มีการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น การขว้างระเบิดใส่บ้านผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือลอบยิง
ผู้สมัครรับเลือกตั้งจนถึงแก่ความตายทั้งก่อนและหลังวันเลือกตั้ง

๘. การหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีใส่ร้ายผู้สมัครรับเลือกตั้งคู่แข่ง เป็นการหาเสียง
เลือกตั้งด้วยวิธีใส่ร้ายกันในเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่เป็นความจริง เช่น โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งว่าผู้สมัคร
คู่แข่งมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษถูกตำรวจตรวจค้นบ้าน เป็นนักเลงการพนัน
ไม่มีความซื่อสัตย์ นี้อரசยัวร์บังหลวง ทำให้ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง
ที่ตั้งใจและคิดว่าจะลงคะแนนเลือกตั้งให้ นั้น เป็นคนดีหรือไม่ และอาจทำให้เปลี่ยนใจ
ไปลงคะแนนให้กับผู้สมัครรายอื่น^๒

^๑ รั้งสรรค ณะพรพันธุ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

^๒ รั้งสรรค ณะพรพันธุ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖.

๘. การเวียนเทียนลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งของตนเอง และใช้สิทธิเลือกตั้งให้ผู้อื่น ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายเลือกตั้ง การกระทำดังกล่าวเป็นการใช้หลักฐานปลอมในการแสดงตนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง การทุจริตการเลือกตั้งด้วยวิธีเวียนเทียนลงคะแนนจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตรวจสอบหลักฐานการแสดงตนของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างรัดกุม รอบคอบ

๑๐. พลร่ม การทุจริตเลือกตั้งด้วยวิธีพลร่ม เป็นกรณีที่บุคคลซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ไปใช้สิทธิเลือกตั้งแทนผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย ซึ่งมักเกิดจากการรับจ้างจากผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้ช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ไปแสดงตนว่าเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนอื่น แล้วใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น^๑

๑๑. ไฟไฟ การทุจริตเลือกตั้งด้วยวิธีไฟไฟ เป็นการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้บัตรเลือกตั้งปลอม หรือบัตรเลือกตั้งที่มีเครื่องหมายกากบาทหมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กากบาทนอกหน่วยเลือกตั้งโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อเข้าไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งก็นำบัตรเลือกตั้งดังกล่าวไปใส่รวมกับบัตรเลือกตั้งในหีบบัตรเลือกตั้ง^๒

๑๒. บัตรผี เป็นการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้อื่นได้นำบัตรเลือกตั้งออกจากหน่วยเลือกตั้งได้ก่อนลงคะแนนเลือกตั้ง หรือระหว่างลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อทำการทุจริตด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ทำการปลอมแปลงบัตรเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก แล้วให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นผู้สนับสนุนกากบาทหมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้งคู่แข่งคนสำคัญ ๆ ไว้ทุกคน แล้วนำบัตรเลือกตั้งปลอมแปลงดังกล่าวติดตัวไปในหน่วยเลือกตั้ง เพื่อแสดงตนรับบัตรเลือกตั้งจริงจากเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง แล้วบุคคลเหล่านี้จะสับเปลี่ยนบัตรเลือกตั้งจริงกับ “บัตรผี” โดยเอาบัตรเลือกตั้งจริงออกนอกหน่วยเลือกตั้ง และหย่อน “บัตรผี” ลงในหีบบัตรเลือกตั้ง เมื่อนำบัตรเลือกตั้งจริงออกนอกหน่วยเลือกตั้งแล้วก็จะทำการกากบาทหมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองสนับสนุนแล้วหมุนเวียนให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนอื่น ๆ ที่ถูก “ซื้อตัว” โดยกระทำวิธีเดียวกันนี้เรื่อยไปจนหมดเวลาการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง^๓

^๑ วิชา ไชยสาร, ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี.เจ.เพลท.โปรเซสเซอร์, ๒๕๔๔), หน้า ๕๘.

^๒ วิชา ไชยสาร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘.

^๓ วิชา ไชยสาร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๐.

๒. การสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งท้องถิ่น

เมื่อมีการทุจริตการเลือกตั้งและมีการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม หรือความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่ามีการทุจริตการเลือกตั้งเนื่องจากผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใด คณะกรรมการการเลือกตั้งจะดำเนินการสืบสวนสอบสวนหรือไต่สวน ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕^๑ และตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวน พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยมีวิธีการและขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนเรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้งดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การจัดทำคำร้องคัดค้าน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิก สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ที่จะยื่นคำร้องคัดค้านต้องทำคำร้องคัดค้านเป็นหนังสือ ลงวัน เดือน ปีที่จัดทำคำร้องคัดค้าน ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้คัดค้าน หากมีผู้คัดค้านหลายคนต้องระบุชื่อและที่อยู่พร้อมลงลายมือชื่อไว้ท้ายคำร้องคัดค้าน ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ถูกคัดค้าน รวมทั้งชื่อผู้สมัครสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่จะได้รับประโยชน์จากการกระทำ ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้มีการร้องคัดค้าน ชื่อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย การลงคะแนนหรือการนับคะแนนเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตหรือเที่ยงธรรมหรือไม่ถูกต้อง โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา และสถานที่ที่เกิดการกระทำ รวมทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ระบุพยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานบุคคลพร้อมที่อยู่และรายละเอียดเกี่ยวกับพยานเท่าที่ระบุได้^๒ แต่กรณีความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่ามีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งจะ

^๑ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๘๖ หรือมาตรา ๑๐๓

^๒ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐
ข้อ ๒๓

มีผลให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจดำเนินการสืบสวนสอบสวนได้เองหรือสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนโดยไม่ต้องรอให้มีผู้ยื่นคำร้องคัดค้าน หากมีการสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวน ถือว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับเป็นเรื่องคัดค้านแล้ว^๑

ขั้นตอนที่ ๒ การยื่นคำร้องคัดค้าน ผู้คัดค้านต้องยื่นคำร้องคัดค้านต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เหตุแห่งการร้องคัดค้านเกิดขึ้น เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นอาจยื่นต่อกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการ

การเลือกตั้งก็ได้^๒ และยื่นคำร้องคัดค้านได้ตั้งแต่ก่อนวันประกาศผลการเลือกตั้งหรือภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น แต่การยื่นคำร้องคัดค้านเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องคัดค้านภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง สำหรับการยื่นคำร้องคัดค้านเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง จะต้องยื่นคำร้องคัดค้านภายในเวลาการนับคะแนนเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งนั้นเสร็จสิ้น^๓ หากไม่ยื่นคำร้องคัดค้านภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจสั่งไม่รับคำร้องคัดค้าน

ขั้นตอนที่ ๓ การสั่งรับหรือไม่รับคำร้องคัดค้าน เมื่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งแล้ว ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งจะมอบหมายให้พนักงานสืบสวนสอบสวนตรวจสอบคำร้องคัดค้านว่าคำร้องคัดค้านมีรายละเอียดครบถ้วน เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือไม่ หากคำร้องคัดค้านถูกต้อง ผู้อำนวยการ

^๑ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๓๘.

^๒ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๖.

^๓ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๔.

การเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งจะตั้งรับเป็นเรื่องคัดค้าน^๑ หากคำร้องคัดค้านมีรายละเอียดไม่ครบถ้วนหรือเป็นคำร้องคัดค้านที่ไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ หรือเป็นคำร้องคัดค้านที่มีประเด็นหรือเป็นเรื่องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล หรือศาลได้มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งจะตั้งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน^๒ ในกรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตั้งไม่รับคำร้องคัดค้านต้องเสนอคำร้องคัดค้านให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณา หากคณะกรรมการ

การเลือกตั้งประจำจังหวัดตั้งรับคำร้องคัดค้านดังกล่าวเป็นเรื่องคัดค้าน ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต้องส่งเรื่องคัดค้านให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวน^๓ กรณียื่นคำร้องคัดค้านที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยปกติสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจะส่งคำร้องคัดค้านให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เหตุแห่งการร้องคัดค้านเกิดขึ้น เป็นผู้ดำเนินการ ในกรณีคำร้องคัดค้านที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งตั้งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านต้องเสนอคำร้องคัดค้านให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา หากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งจะตั้งเห็นชอบไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านและจำหน่ายเรื่องคัดค้าน แต่หากคณะกรรมการการเลือกตั้งตั้งให้รับเป็นเรื่องคัดค้าน เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการสืบสวนสอบสวน หรือส่งเรื่องให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อจัดให้มีการสืบสวนสอบสวนโดยพลัน^๔

^๑ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐
ข้อ ๓๓.

^๒ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐
ข้อ ๓๔.

^๓ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐
ข้อ ๓๖ วรรคสาม

^๔ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐
ข้อ ๓๗.

ขั้นตอนที่ ๔ การสืบสวนสอบสวน การสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้าน การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง คณะกรรมการ การเลือกตั้งประจำจังหวัดจะดำเนินการสืบสวนสอบสวนเอง หรืออาจแต่งตั้งคณะกรรมการ สืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนก็ได้^๑ หากแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน สอบสวน เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้รับมอบเรื่องคัดค้าน จะต้องดำเนินการสืบสวน สอบสวนโดยเร็วแล้วสรุปสำนวนให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้สั่งรับเป็นเรื่อง คัดค้าน^๒ ซึ่งในการสืบสวนสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ร้อง ผู้คัดค้าน ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา ได้ทราบเหตุแห่งการร้อง การคัดค้าน หรือการกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและ แสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสบุคคลดังกล่าวมาให้อภัยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

หรือคณะอนุกรรมการวินิจฉัย หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการ คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน^๓

ขั้นตอนที่ ๕ การแจ้งข้อกล่าวหา ในกรณีปรากฏพยานหลักฐานจากการสืบสวน สอบสวนว่าผู้ถูกคัดค้านกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่า ผู้ถูกคัดค้านเป็นผู้ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำ หรือรู้ว่า มีการกระทำความผิดแต่ไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น หรือได้รับประโยชน์จาก การกระทำนั้น ซึ่งจะมีผลให้มีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เพิกถอนผลการเลือกตั้ง เลือกตั้งใหม่ นับคะแนนใหม่ ได้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถูกกล่าวหาและต้องแจ้งข้อกล่าวหาแก่บุคคลนั้น พร้อมทั้งต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง และแสดงหลักฐานการแก้ ข้อกล่าวหาด้วย^๔

^๑ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๘๖.

^๒ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๔๕.

^๓ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๔๓.

^๔ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๕๐.

ขั้นตอนที่ ๖ การทำรายงานการสืบสวนสอบสวน เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้สืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ต้องทำรายงานการสืบสวนสอบสวนตามแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดยสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน พร้อมทั้งความเห็นประกอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนเสนอต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง^๑ และเมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนดังกล่าวจะต้องมีความเห็นทำรายงานการสืบสวนสอบสวนแล้วเสนอสำนวนการสืบสวนสอบสวนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณา^๒

ขั้นตอนที่ ๗ การพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนจากผู้อำนวยการ

การเลือกตั้งประจำจังหวัดแล้ว ต้องพิจารณาและจัดทำความเห็นเสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว อย่างไรก็ตามในกรณีมีเหตุอันสมควร ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอาจสั่งให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมได้^๓

ขั้นตอนที่ ๘ การจัดทำความเห็นของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งสำนวนการสืบสวนสอบสวนการเลือกตั้งท้องถิ่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณาและจัดทำความเห็นเสร็จแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะส่งสำนวนการสืบสวนสอบสวน ไปยังเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ทำความเข้าใจเสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม หรือแจ้งข้อกล่าวหาหรือขอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม

^๑ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐
ข้อ ๕๘ วรรคแรก.

^๒ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐
ข้อ ๕๘ วรรคสอง.

^๓ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐
ข้อ ๕๘ วรรคสาม และวรรคสี่.

หรือแจ้งข้อกล่าวหาก็ได้^๑ นอกจากนี้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้พนักงานไปร่วมทำการสืบสวนสอบสวนหรือให้ไปกำกับดูแลการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และให้พนักงานที่ไปกำกับดูแลมีอำนาจสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนพยานหลักฐานเพิ่มเติม หรือเร่งรัดการสืบสวนสอบสวนก็ได้^๒

ขั้นตอนที่ ๕ การพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยเรื่องคัดค้านและปัญหาหรือข้อโต้แย้ง ก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยเรื่องร้องคัดค้านและปัญหาหรือข้อโต้แย้ง เพื่อทำหน้าที่พิจารณาและวินิจฉัยเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดก็ได้ โดยคณะกรรมการวินิจฉัยมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนและไม่เกินห้าคน ซึ่งมีคุณสมบัติด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ การสืบสวน

สอบสวน เป็นต้น^๓ ปัจจุบันคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยไว้จำนวน ๑๕ คณะ คณะละ ๕ คน โดยสำนวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิก สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นทุกสำนวน จะต้องผ่านการพิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยก่อน ซึ่งในการพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัย อาจทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม หรือให้ผู้คัดค้าน หรือผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา มาให้ถ้อยคำชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน หรือแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ถูกกล่าวหาก็ได้ เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยพิจารณาวินิจฉัย

^๑ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๕๘ วรรคห้า.

^๒ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๖๐.

^๓ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๐.

เรื่องคัดค้านเสร็จแล้วต้องจัดทำคำวินิจฉัยตามแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด แล้วเสนอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาโดยเร็ว^๑

ขั้นตอนที่ ๑๐ การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดหรือมีความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการวินิจฉัยหรือความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดหรือมีความเห็นโดยพลัน^๒ โดยแยกเป็น ๒ กรณี

๑๐.๑ กรณีวินิจฉัยชี้ขาดก่อนประกาศผลเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาสำนวนการสืบสวนสอบสวน ความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ความเห็นเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งและคำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการวินิจฉัยแล้ว เห็นว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำการ สับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว หรือรู้ว่ามีกระทำความดังกล่าว แล้วไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น และทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการเลือกตั้งก็จะวินิจฉัยชี้ขาดสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ให้เลือกตั้ง

สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ใหม่ หรือสั่งให้นับคะแนนใหม่ หรือสั่งให้ดำเนินคดีอาญาแล้วแต่กรณี หากไม่ปรากฏพยานหลักฐาน หรือพยานหลักฐานรับฟังไม่ได้ว่าผู้ถูกคัดค้านกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะวินิจฉัยชี้ขาดให้ยกคำร้องคัดค้าน โดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สั่งให้เลือกตั้งใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นที่สุด^๓

^๑ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๗๒ และ ข้อ ๗๑.

^๒ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๗๔.

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๓๕ วรรคแรก ประกอบวรรคสี่

๑๐.๒ กรณีวินิจฉัยชี้ขาดหลังประกาศผลเลือกตั้ง ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่นกระทำการใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครใด และคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใด คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัย^๑

ขั้นตอนที่ ๑๑ การจัดทำคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง มาตรา ๒๔ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ และข้อ ๗๔ วรรคห้า ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นหนังสือ ระบุข้อเท็จจริงและเหตุผล พร้อมทั้งลงลายมือชื่อของกรรมการเลือกตั้งทุกคนที่พิจารณาวินิจฉัย

ขั้นตอนที่ ๑๒ การยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ เนื่องจากมาตรา ๒๓๕ วรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ซึ่งเกี่ยวกับการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นควรให้มีการเลือกตั้งใหม่

หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น โดยให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ และเมื่อศาลอุทธรณ์มีคำสั่งแล้ว ให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการแจ้งความเห็นต่อคณะกรรมการตรวจสอบและการยื่นคำร้องต่อศาล พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยระเบียบดังกล่าวกำหนดว่าเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้งผู้ได้รับมอบหมายลงนามในคำวินิจฉัยสั่งการ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คำร้องและหนังสือมอบอำนาจแล้วแต่กรณี ให้ผู้รับมอบอำนาจ

^๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๓๕ วรรคสอง ประกอบวรรคสี่ และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๗๘ ประกอบข้อ ๗๗.

ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคทันที^๑ และเมื่อศาลอุทธรณ์สั่งรับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้จนกว่าศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งยกคำร้อง^๒

ขั้นตอนที่ ๑๓ การพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาได้ออกระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยศาลอุทธรณ์ใช้วิธีพิจารณาในระบบไต่สวน การพิจารณาของศาลให้กระทำโดยเปิดเผยโดยมีสาระสำคัญคือการจัดทำคำร้อง การยื่นคำร้อง การส่งคำร้อง การตรวจพยานหลักฐาน การสืบพยานหลักฐานให้ศาล เริ่มสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา และในกรณีที่ศาลเห็นว่าคดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการสืบพยานก็ได้ เมื่อสืบพยานหลักฐานเสร็จ ศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่ง โดยคำสั่งศาลอย่างน้อยมีชื่อผู้ร้องและผู้คัดค้าน ใจความแห่งคำวินิจฉัยพร้อมเหตุผล และลายมือชื่อองค์คณะผู้พิพากษาที่ทำคำสั่ง กรณีศาลมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใด ศาลอุทธรณ์จะแจ้งคำสั่งไปยังสภาท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วแต่กรณีโดยเร็ว และในกรณีที่ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใด จะมีผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นสิ้นสุดลง

ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งท้องถิ่น ยังคงเป็นปรากฏการณ์ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในการเลือกตั้งท้องถิ่นทุกระดับ แม้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติเป็นความผิดและมีโทษทางอาญา รวมทั้งการลงโทษทางการเมืองด้วยการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และโทษทางแพ่งให้ชดเชยค่าเสียหายในการเลือกตั้งก็ตาม แต่มาตรการกฎหมายดังกล่าวก็ยังไม่อาจแก้ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งได้มากนัก จึงควรแสวงหามาตรการทางสังคม และมาตรการอื่น เช่น การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน

^๑ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการแจ้งความเห็นต่อคณะกรรมการตรวจสอบและการยื่นคำร้องต่อศาล พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๔ วรรคสี่.

^๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๓๕ วรรคสี่ ประกอบวรรคสอง.

ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิการเลือกตั้งของตนเอง เสริมสร้างกิจกรรมให้ประชาชน
มีความรู้ ความเข้าใจการเลือกตั้งท้องถิ่นในเชิงเนื้อหาสาระ รวมทั้งผลเสียในการทุจริต
การเลือกตั้งรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาการทุจริตเลือกตั้งได้อย่างยั่งยืน สำหรับ
กระบวนการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งท้องถิ่นตามระเบียบคณะกรรมการ
การเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ เปรียบเสมือน
เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยขั้นตอนการสืบสวน
สอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องร้องคัดค้านนั้นได้ ให้ความเป็นธรรมแก่
ผู้คัดค้านและผู้ถูกคัดค้านทั้งสองฝ่าย และมีบุคคลและคณะบุคคลทำการตรวจสอบการใช้
ดุลพินิจของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้แก่ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด
คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง และ
คณะอนุกรรมการวินิจฉัยเรื่องคัดค้านและปัญหาหรือข้อโต้แย้ง เป็นผู้ตรวจสอบความสมบูรณ์
ครบถ้วนและความชอบด้วยกฎหมายในการสืบสวนสอบสวน ก่อนเสนอสำนวนการสืบสวน
สอบสวนและความเห็นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งเป็นหลักประกัน
ความเป็นธรรมในการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งให้แก่ผู้คัดค้าน ผู้ถูกคัดค้าน
และผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามพันธกิจในการแก้ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งมีอาจบรรลุผลสำเร็จได้
หากปราศจากความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทุกคน
